

Referera, inte plagiera

Hur man citerar och gör källhänvisningar - Svenska/Svenska som andraspråk, Årskurs 7-9

Syfte

Tanken med denna övning är att väcka frågor och tillsammans diskutera vad det innebär att kopiera och hämta tankar och fakta från andra texter. Varför kan man inte bara skriva av en text? Utifrån ett elevexempel i form av ett tydligt plagiat går man sedan vidare och undervisar eleverna i hur man refererar och gör tydliga källhänvisningar.

Läraren reflekterar och bakgrund

[Titta på klippet](#). Som nämns i klippet ovan så finns flera typer av texter som vi skriver i skolan som går ut på att blanda fakta och egna åsikter. På lektionerna i svenska kan det vara argumenterande texter som insändare och debattinlägg eller mer resonerande texter som krönika eller blogginslag. I SO skriver vi analyser och utvecklar resonemang, i NO skriver vi labbrapporter och i idrott och hälsa skriver vi träningsdagbok exempelvis.

I texter där du har med både egna åsikter och reflektioner, och blandar dem med fakta och information från andra, är det viktigt att du på ett tydligt sätt visar vad som är dina tankar och vad du hämtat från en källa. När du skriver får du gärna bygga vidare och kommentera andra texter som du har läst. Däremot kan du inte använda andras formuleringar och kunskaper utan att hänvisa till den person som kommit med dem först.

Metod

Inled med att visa klippet ovan för eleverna. Därefter får de fundera på följande frågor om hur de brukar göra när de skriver:

- Har jag kopierat något utan att redovisa det?
- Har jag återgett källorna korrekt?
- Hur ska jag göra för att använda egna ord och formuleringar på bästa sätt?

Referatmarkeringar och citat

I din text redovisar du vem som står för informationen/påståendet/åsikten med hjälp av referatmarkeringar: Författaren *anser* att... I boken *står det* att... Studenyt *påpekar* att... Mohammed *säger* att... *Enligt* Jonas... Historieprofessorn *understryker* att... Läraren *menar* å andra sidan att...

Citera bara om du vill visa ordagrant, d.v.s. ord för ord, vad någon har skrivit eller sagt. Försök annars att sammanfatta avsnittet i texten med egna ord. Sträva sedan efter att skapa ny kunskap genom att kommentera och analysera den information som du hittat.

Tyck till och dra egna slutsatser genom att svara på frågor som dessa:

- Vad säger källorna?
- Vad tycker/tror jag i förhållande till denna information?
- Håller jag med eller har jag andra åsikter och tankar?

I boken skriver man att... Jag tror däremot/jag tycker å andra sidan att... I den stora mängden av information och källor har jag valt ut... därför att... Med utgångspunkt i... har jag... Min slutsats är att...

Uppgift 1

Läs de båda utdragen som finns nedan. Det första utdraget är inledningen av en bloggtext skriven av Erica Hallengren och publicerad på beingreal.devote.se år 2013. Det andra utdraget är inledningen av en elevtext där uppgiften var att skriva en resonerande text om könsroller och skillnaden i förväntningar på killar och tjejer. Svara sedan på frågorna.

1. Vad har hänt här tror du? Hur har eleven gjort för att skriva sin text?
2. Kan man göra så här? Varför/varför inte?

3. Vilka tips skulle du ge till eleven inför nästa text hen ska skriva?

Skillnaden mellan killar och tjejer

Vad innebär det att vara kille/tjej? Spelar det någon roll vad du är ibland? Hur ser samhället på de olika könen och behandlar människor efter deras kön?

Jag kan tala från mitt perspektiv som en tjej i ett samhälle, och baserat på mina personliga erfarenheter, min analysförmåga och den fakta jag vet kan jag ställa mig in i hur det kan vara att vara en kille i samhället.

Som tjej har jag från första gången min mamma höll mig i sin famn inlindad i en liten filt, blivit klädd i rosa. Det bestämdes helt enkelt åt mig att jag skulle tycka om den där färgen. Flickor ska ha på sig rosa, pojkar ska ha på sig blått. Kanske jag får ha på mig en fluffig ballerinakjol och en prinsessströja under en vanlig dag medan min dagiskamrat blir klädd i en spiderman-tröja och militärgröna byxor.

Elevexempel 1 – inledningen av resonerande text om könsroller

Ända sedan jag mognade och började ha egna åsikter så har jag sett ute på gatan, på tåget eller på bussen att om en bebis har en rosa tröja och byxor på sig så har jag antagit att det är en flicka. Det har varit tvärtom med pojkar. Om jag ser en bebis med en blå tröja så antar jag att det är en pojke.

Jag kan tala från mitt perspektiv som en kille baserat på mina personliga erfarenheter, min analysförmåga och den fakta jag vet kan jag sätta mig in i hur det är att vara tjej i samhället.

Som kille har jag från första gången min mamma höll mig i sin famn, inlindad i en liten filt, blivit klädd i blått. Det bestämdes helt enkelt åt mig att jag skulle tycka om den färgen. Flickor ska ha på sig rosa, pojkar ska ha på sig blått. Kanske jag får ha en spiderman tröja och militärgröna byxor under en vanlig dag, medan min dagiskamrat som är en flicka blir klädd i en fluffig ballerina kjol och en prinsessklänning.

Uppgift 2

1. Vad har eleven i denna text gjort annorlunda? Vad skiljer elevexempel 1 och 2 åt?
2. Innehåller detta elevexempel en korrekt källhänvisning? Motivera.
3. Vilka tips skulle du ge till eleven inför nästa text hen ska skriva?

Eleve exempel 2

När jag googlade på könsroller hittade jag en text från bloggportalen Devote.se med rubriken "Tematext - Skillnaden mellan tjejer och killar". I den bloggtexten står det bland annat om att vi redan från födseln blir påtvingade att ha olika färger på kläder eller saker beroende på vilket kön vi har. Eller att vi får leka med olika saker och blir tvungna att se ut på ett visst sätt bara för att man är pojke eller flicka. Jag håller fullständigt med. Från första början ser föräldrar eller nära släktingar till att man ska se om deras barn är en tjej eller en kille. I texten står det så här: "Flickor ska ha på sig rosa, pojkar ska ha på sig blått. Kanske jag får ha på mig en fluffig ballerinakjol och en prinsesströja under en vanlig dag medan min dagiskamrat blir klädd i en spiderman-tröja och gröna militärbyxor." Och jag tycker om just den delen extra mycket, för att det är så sant. Redan på dagis ska ju tjejer ha rosa kjolar och klänningar, medan killar ska ha blåa kläder med superhjältar eller coola tryck på. Hur vi blir behandlade när vi är små tror jag påverkar oss mycket genom hela livet. När jag läser igenom texten står det även om olika leksaker. Bloggaren påpekar att tjejer och killar får olika saker att leka med: "Flickor får leksaker som pratande, gosiga, lila gosedjursbjörnar med inbyggd jordgubbslukt när det är små, pojkar får kanske däremot bollar eller byggklossar." Självt så minns jag hur man på julafton eller på ens födelsedag fick ett dussin barbiedockor istället för den där radiostyrda bilen man önskat sig hela året, bara för att tjejer ska leka med barbiedockor.

Uppgift 3

Här kommer ytterligare ett utdrag ur Erica Hallengrens bloggtext tillsammans ett utdrag ur avslutningen av elevens resonerande text.

Skillnaden mellan killar och tjejer

I högstadiet blir det bara värre. Nu förväntas alla tjejer att vara "snygga" som i tillfixade med fina kläder, fixat hår och smink så nära perfektion som möjligt för att några "coola" killar ska våga erkänna sig attraktiva till dem.

Och nu kommer något riktigt bisarrt och konstiga som brukar börja synas redan i högstadiet. Nämligen det faktum att när killar har många tjejer så anses det vara coolt eller tufft och uppmuntras, gör honom populär bland andra killar. När tjejer har många killar blir hon dock genast dömd, kallad hotfulla ord som slampa eller hora och förlorar sin respekt från andra tjejer och möjligtvis även killar. Detta finns också med genom hela livet. Till exempel så blir tjejer extremt kritiserade när de lägger upp lättklädda bilder på internet, även om de kanske har shorts och en bikiniöverdel på sig. Ifall de får positiva kommentarer eller blir uppmuntrade kommer detta oftast från killar som är sexuellt intresserade av dem. Samtidigt är det ingen som bryr sig om en kille lägger upp en bild på sig själv med bar överkropp och badshorts eller byxor, han kanske till och med blir uppmuntrad av andra på ett positivt sätt.

Eleve exempel 1 – avslutningen av resonerande text om könsroller

Men när man har kommit upp till högstadiet så blir det värre. Till exempel så är det automatiskt så att om det är en kille som har haft många tjejer anses det vara tufft och det gör honom väldigt cool och populär. Men om det är tvärtom dvs att en tjej har haft många killar blir hon kallad för brutala ord som slampa och hora och då förlorar hon sin respekt hos tjejer och även killar. Ord som dessa kan ge ärr för livet. Om tjejer lägger upp halvnakna bilder på nätet, så blir dom extremt kritiserade för det. Även om det är i shorts eller i bikini. Men om dom får positiva kommentarer så är det från killar som kanske är sexuellt intresserade. När det kommer till killar som lägger upp bilder utan tröja eller i badshorts så bryr man sig inte ett dugg om dom. Man kritiserar inte dom på något negativt sätt för att det har blivit typ en norm för alla att kritisera bara tjejer för att dom lägger upp halvnakna bilder på nätet. Vadå är det deras fel att dom har en bra kropp som dom vill dela med alla dreglande och desperata killar som sitter hemma framför datorn och kollar på porr?

1. Hur har eleven gjort när hen skrivit detta stycke?
2. Vad är skillnaden mellan inledningen av elevexempel 1 och denna avslutning av elevexempel 1?
3. Kan man göra så här? Varför/varför inte?
4. Till sist. Vad har du lärt dig av denna övning?

Lgr 11 Förmåga

Formulera och kommunicera i tal och skrift, läsa och analysera /.../ andra texter för olika syften, urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer, söka information från olika källor och värdera dessa.

Centralt innehåll

Hur man citerar och gör källhänvisningar. Informationssökning på bibliotek och på Internet, i böcker och massmedier samt genom intervjuer.

Kunskapskrav

Eleven kan söka, välja ut och sammanställa information från ett **varierat** urval av källor och för då **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Sammanställningarna innehåller **välutvecklade och nyanserade** beskrivningar och förklaringar, **välutvecklat** ämnesrelaterat språk samt **väl** fungerande struktur, citat och källhänvisningar.

Dessutom kan eleven ge **välutvecklade och nyanserade** omdömen om texters innehåll och uppbyggnad och utifrån respons bearbeta texter mot ökad tydlighet, kvalitet och uttrycksfullhet på ett **väl** fungerande sätt.